

KORPORATİV İNFORMASIYA SİSTEMLƏRİNİN BƏZİ TƏTBİQLƏRİ

Alışov T.R.

(BDU, tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsi)

tehran.alishov@gmail.com

***Xülasə:** Təqdim edilən tezisdə korporativ informasiya sistemlərinin tarixi, məqsədi, onların şirkətlərdə, istehsal və maliyyə müəssisələrində və bir sıra qurumlarda tətbiqi, bu sistemlərin köməylə müəssisə resurslarının idarə edilməsi, bölmələrin vahid informasiya fəzasında birləşdirilməsi, proseslərin avtomatlaşdırılması, nəticədə müsbət nəticələrin və məhsuldarlığın əldə edilməsi göstərilmişdir. Bundan əlavə, korporativ informasiya sistemlərinə aid bəzi nümunələr qeyd edilmişdir.*

***Açar sözlər:** Material Ehtiyaclarının Planlaşdırılması, İstehsalat Resurslarının Planlaşdırılması, Müəssisə Resurslarının Planlaşdırılması, Müştəri Əlaqələrinin İdarə edilməsi, Təchizatçı Əlaqələrinin İdarə edilməsi, Çoxmodulluq Prinsipi.*

Korporativ informasiya sistemlərinin tarixi keçən əsrin 60-cı illərinin sonlarından başlayır. Böyük müəssisələr istehsal proseslərinin

avtomatlaşdırılması və idarə edilməsi üçün verilənlərin vahid sistemdə qeyd edilməsi ehtiyacını duyduqlar. Bu problemin həll edilməsi üçün 70-ci illərdə MRP (*Material Requirements Planning* – Material Ehtiyaclarının Planlaşdırılması) sistemləri yaradıldı. Ancaq bu sistemlər yalnız mal-materialların idarə edilməsi üçün istifadə olunduğundan pul vəsaitlərinin və personalın idarə edilməsi lazım gəldi. Buna görə də 80-ci illərdə MRP II (*Manufacturing Resource Planning* – İstehsalat Resurslarının İdarə edilməsi) sistemləri yaradıldı. Daha sonra isə 90-cı illərdə maliyyə və biznes proseslərinin, istehsal əməliyyatları üçün ERP (*Enterprise Resource Planning* – Müəssisə Resurslarının İdarə edilməsi) sistemləri yaradıldı. Müştəri və təchizatçılarla əlaqələrinin idarə edilməsi üçün ERP sisteminə CRM (*Customer Relations Management* – Müştəri Əlaqələrinin İdarə edilməsi) və SCM (*Supply Chain Management* – Təchizat Zəncirinin İdarə edilməsi) əlavə edildi və ERP II sistemi meydana çıxdı. ERP və CRM birlikdə CSRM (*Customer Synchronized Resource Planning* – Müştəri ilə Sinxron edilmiş Əlaqələrin İdarə edilməsi) adlanır.

Korporativ informasiya sisteminin tətbiq edilməsi ilə müəssisədə biznes fəaliyyətin keyfiyyətini və effektivliyini artırmağa, müəssisə bölmələrini bir sistem altında birləşdirməyə, biznes proseslərin avtomatlaşdırılmasına nail olunur. Korporativ informasiya sistemləri hazırda müştəri və təchizatçı əlaqələrinin idarə edilməsini həyata keçirən modullar ilə birgə işləyir. Vahid sistem altında müəssisənin bütün idarəetmə və funksional bölmələri arasında informasiya mübadiləsi həyata keçirilir [1].

KİS inteqrasiya edilmiş tətbiqi proqramdır. Əksər KİS-lər bir neçə müstəqil hissədən – moduldan ibarətdir. Bu, ona yeni modulların sistemin fəaliyyətinə heç bir təsir etmədən əlavə edilməsinə və silinməsinə şərait yaradır. Bu təsirsizlik *boş bağlanma* (ing. *loose coupling*) adlanır. KİS-lər müxtəlifcinsli modulların, protokolların və formatların inteqrasiyası üçün möhkəm təməl yaradır. Bu gün bizneslər yeni bazarlara, yeni rəqiblərə və artan müştəri gözləntilərinə uyğunlaşmalıdır. Artım bəzən az qazanc nəticəsində yavaşlayır. Belə şəraitdə mənfi təsirlərin qarşısını almaq, tələbatlarla sinxronlaşmaq üçün KİS-lər işimizə yararlıdır.

KİS müəssisənin perspektivləri üçün çox güclü alətdir. O, təkcə istehsal mühitində deyil, bütün müəssisə növlərində tətbiq edilir. Bütün funksional sahələri, müəssisə fəaliyyətlərini və müştəri xidmətlərini əhatə edir. Təşkilatın bütün aspektlərini əhatə edən biznes idarəetmə sistemidir. Planlama, istehsal, satış və marketinq əməliyyatlarını yerinə yetirir. KİS-lər maliyyə sistemi, insan resursları, inventar idarəetməsi, daşıma, müştəri sifarişlərinin emalı, anbar və s. əməliyyatları yerinə yetirir.

KİS-in aşağıdakı xüsusiyyətləri vardır:

- Verilənlər bazasında informasiya sisteminin qurulması
- Kompüter şəbəkəsində fəaliyyət göstərmək
- Elektron sənəd dövriyyəsi
- İstifadəçi interfeysi

- Tranzaksiyaların emalı
- Dinamiklik
- Çoxmodulluq
- İnformasiyanın toplanması, ötürülməsi, paylanması, saxlanması, emalı və s.

Nümunə olaraq aşağıdakı məşhur KİS-ləri göstərmək olar:

- SAP R/3, SAP ERP 6.0 EHP7 və SAP S/4HANA;
- Oracle E-Business Suite;
- Microsoft Dynamics AX və Microsoft Dynamics NAV;
- 1C:ERP Управление предприятием 2.0;
- Epicor ERP 10;
- Infor LN və s.

[2]

Ədəbiyyat

1. <http://www.technet.az/2015/08/20/erp-mu%C9%99ssis%C9%99-resurslarinin-planlasdirilmasi-sisteml%C9%99ri/>
2. David L Olson (University of Nebraska, USA) and Subodh Kesharwani (Indira Gandhi National Open University, India), “Enterprise Information Systems – Contemporary Trends and Issues”.